

پښتانهشیا په زمان له شیعری (نان و ئاگر)ی حمله یی شان دا . . عبدو له سیمان (مخ)

دق و خو نند و

نان و ئاگر

پش

ژ ه تن

پش توا ن و ی

زوقمی ن و جگ لکان

پش ئ و ی شیتا نکان ه سن

پش ئ و ی بارا ن ک خشی بکا ت و

من بخ بزم دچم د ر ل ما

میدانی کرکاران ق ر با غ

ل و پیاوانی ب هزی شان کا نیان

دژین ک سا ن کیش

چک ل س رشان ل ت و ی

ئاغا کا نیان

عشق ب ت می کرکاری سو ر سو ر

دست زامدار کا نم

ب نی ئار قی کراس ک م

ووم تی ه ق چاوم

پشت ک م و ک م

ووی اوستانیان نیی

ب را مبرکچک

کچان زما ن کی شیرینیان د و ت

حزبان ب قس ی شاعیران ی

شاعیر ت سک کا نم خشنا و ت

ئوانی منای ب رد م سپلین

ب سپ نس ر

ب میدیا

بـمـيدالـى زـيـن

بـوونـ تـ شاعـير

كـرـكارـكان شاعـيرى اسـقـينـان
ئاخـى ئـمـ و ئـوان مـوداى ئـرز و ئاسـمانـ
ئاخـى ئـمـ لـدـست
ما ندوولـتى وچـكوش و شـانـ
هـى ئـوانـيش لـعانـى گان و
تـحبـوون و تـكانـ

خودا گـر لـ و دنـيا پـم بـ تـ كـى ؟
نا و لـپى دـستـكانـمى پـشان ئـدـم
پـسوـى بـهـشت ، چـكوشـكـم
كـ سـيمـبولى تـنجدـرانـ

تـنها بـشى تـركـردنى سـكـك و
دـفتـر و پـنـوسـك و
كـرـينى كـتب و فـيلمـك دـكات
پارـكـم
ئا ئـمـيـ ژيانـم نـاشـتوانـم ناوى بـنـم خـون
ئـژدادى ئـوخـونا شـبـسوتـنـم
كـ بـپارـى كـركـارى دـنـدى.

هـندـ شـو هـندـ هـيلاكم
گـر فرـيشـتى مـرگـيش بـت
پـى دـمـم تـخوا بـ سـبـى وـرـو
باـهـرنـ بـ ئارـقـكـم وشـك بـتـو.

نـيوـمـمـكى كـركـارانـ بـ
بـخـواردنى نان وئاگر.
بـكارـكـردن لـژـرپـلـى گـرمى پـنـجا

ژيان هـموومانـى گا
هـشتا پـمان دـمـن تـحـمولـت هـبـ
هـرنـ بـ تـزـ كـمـتر
ئازار بـچـژين
هـرنـ بـ چـقـكانـن تـوندـتر بـوشـنـن
وـك و شـيانـى چـكوشـكانـمان

جغار ی کم داگیرسا ندو و
ق تر ق تر د بم ئاو
ق تر ق تر ل بری فرم سک
ئار ق د ک و ت س ر
و ت ک ک ت ک خ ریک کا د ب ت و
خ ریک و ستا بانگم بکا

پش ئ و ی ئار ق ی سینگ
و پشتم وشک ب ت و ،
ئ م د ا ن م نووسی
بیور ئ نگ ک م تامی سو ر ب ت
ئ نگ ک م س رت ب ت ئش
چونک د نگ تاق و تریقی چ کوش کاست ئ کا .

خوندن و یگ ب د قی (نان و ئاگر)

شعری (نان و ئاگر) د قی شاعیری ل و ح م ی شان ی (۱) ، ئ م د ق
م ن ل ج کی نا و و ی شاعیر یان کار کت ری نا و د ق ک ی ک
کر کار و ل گ ی ب راورد کار یی ک و ، ب راورد کار یی ک
ک م ا ی ت و ئا بووری و ، ل گ ی زما ن کی سفت و ساد و خ و ت ر
ک م ن د ک ش د کات ن و ه ستیارت ترین باب ت ی و ژیان ، ئ ویش
ف لاک تبار یی و م ی ن تبار ی ژیان . شاعیر ز ر ب و رد کار یی و ئیشی
ل س ر ئ و ب راودر کار یی ، ل گ ی وش و د ر و و ت چ کرا و کانی
ن و د ق ک و کرد و ، ئاشنامان د کات ب د خ کی ناخواز او و
نال باری ک م ا ی ت ی . پ ر س ی ب راودر کار یی ک ئ ب س تراکت نیی و
شاعیر چین کی ک م ا ی ت ی تاس ر ش گ و نوخب ی کی ورد ب ر ژوازی
ا ا مان نیشان د دات و ب ر پ ر سیار ت ی ه رد و و لا س بار ت ب ژیان و
ک م گ د خات و و . ئ و زما ن ی شاعیر ب کاری برد و ، زما ن ک
ئاسایی و ساد و ت نانت مر ق ساد و ب شم ی ن ت کان ب کاری
د ه ن ن و دوور ل زما نی نوخب ، دوور ل زما نی ب ی ن باخ
ل ب ر کانی ن و ئ ف ی سی پشت م ز ز ب ل ا ح کان ، ئ و ا ن ی وش ی نام
نام و د قی نام نام د نووسن . ح م ی شان ه ز ی وش ز ر ساد کان
د ناس ت و زیر کان د س تی برد و ب یان و ئ و ه ز ش بو و ب
پ ت ن شیا ی نووسین ک ی .

پش
ژ ه ا تن
پش توا ن و ی

زوقمى نېو جگگ لكان

پېش ئووى شېتان لكان هېسن

پېش ئووى باران لكان خشى بكا توو

من بېخ بېرم دېچم دېر لكان ما

بېش ئووى كركار لكان، ئو ئېنسائان لكان نانى ئېژيان نېي و
ئامادېن هېزى كارى خېيان بفرېشن و لكانازيووى بېيانىي و لكان ما
دېردې پېن و ئېوار بې شېكېتى و ماندووى دېگېن و ناو ما،
ئېوان ئو چېنېكى تاسېر شېكېتن. جېهاني كركاران، لكانو ئېژ
لكان شق و توو پېي و ئومېد و خېون و شېكېتن قس و مېلمان و خېبات.
لكان جېهان سادېدا ئاخاوتن و گفتوگې شېان سادېي و كې دې
پاك لكانيان. جېن و لكان نېشان خاكېي و پې لكان ئېدېم و مېتافېر.
شاعېر ها توو لكان جېهان و بېس لكان شق و شېعر و شاعېر دېكات تا
دېكات بې سكا لكان دېست نېهام تېي لكانى ژيان.

لكان شق بې تامى كركارى سوېر سوېر

دېست زامدار لكانم

بېنى ئار قى كراس لكانم

و وومېتى هېكېچاوم

پشت لكانم لكانم

و ووى اوستانيان نېي

بېرامبېر كچېك

كچان زما نېكى شېرىنيان دېوت

حېزبان بېقسى شاعېرانېي.

بېشېكى بېرچاوى كچانى ئېژھېتات، ئېوانى و ابېستې كېمېي نېرېتى
كېمېي تېن و هېشتا هېناسى دېر ووى قېفېس لكانى كلتوورى
ئېژھېتاتيان هېنېمېو، و بار هاتوون كې دېبېت كو ئېركى
لاوانى ئېوينى كچان لكان ئېستې بېگرن. بېم كار كېتېرى نېو دېقېك ()
كې هېر خودى شاعېر و لكاناوى كېسى يېكېم) كې بېنى ئار قېي لېدېت
و بې پشتى كېم و دېستى زامدارى و ووى ئېو لاوانى و ئېوينى نېي.
هېرچېندې ئېم ديار دېي لكان دېقېك گېشېگر نېشان دراو، بېم لاي نې
نېكې تېفېكې برېتېيې لكانى كې كركار و جېهاني كركار و ووى ئېوين
و لكان شقى نېي. بېم لكان استېدا و لكان دونىاي واقېعدا جېهاني
كركار پې لكان خېش وېستى و دېيېها چېرك و حېكايېتى ئېقېندارى
لكان ناوداي، يانېش لكانى تېدېچېت كې پېكېي ئېم كركار هېكېرى
و حېيې تېكى بېرژوازيان بېت و بېم جېهان مېنې تبارى عاشق
كركار كې نام بېت. هېرچېنېك بېت شاعېر بېئووى بېس لكان سېاسېت
بكات و دروشم بېرز بكا توو، هاتوو بې دېو كې تر بې دېدگايېكى

چینا یه تییه و با به تکه کی خسته ت و و. ئه و ش و و نه که (ئ و ئه ده به ی گوزارشت له دیدگای چینایه تی ده کات، ئه ده به کی سیاسی.) (۲) و به م به یه ئه م له م ده قده دا و و به و و ی شیعره کی چینایه تی - سیاسی بووینه ت و و سیحری زمانه کی ئه م ی هه ناو ت سهر که که ی خوهنده و ی، به مام له گه ئه و شدا هه نه له و شکانی ده قده که له نه و هه ناوی هه خنه ی چینایه تی که یکار و نه ها توون.

شاعیره ته سه که کا نم خه شنا و ت
ئه وان ی منا ی به رد م سپلین
به سه نسهر
به میدیا
به میدالی زه یه
بوو نه ته شاعیره.

کرکه کاره کان شاعیره اسه قینه
ئاخی ئه م و ئه وان م و دای ئه رز و ئاسمان
ئاخی ئه م له ده ست
ما ندوو ته و چه کوش و شانه
هه ئه وانیش له عانی گان و
هه حبهوون و ته کانه

ئه گهر شاعیرهوون له ره م جازیش به ت، هه شتا له به رد م پرسیاره کی جیدی دایه. هه شاعیره له ئه و گه که م هه یه تییه کان چیه؟ چونکه مندا هه نه به رد م سپلین کان شاعیره نه و ته نها چه کوش به ده ست که ی نه و ئه م ده قده شاعیره اسه قینه و نووسهری ئازاره کانی ئه نسانه. ئه و ی نه شاندراو، و نه ی جیاوازی ئه بووری دوو چینه جیا یه. یه که کیان گوزارشتی دره یه له گه شیعر و واقع ده کات و هه موو خه می ئاره زوو و حه زه کانییه تی و ئه و حه زانه ش له کات ی هه ناسه به که ی ته کانه کانه و نه کراوه. ئه ویتریان کرکه کاره که یه که به دوو ده ی و به ته ووش گوزارشت له واقعی ژیا نی خه ده کات که حه م ی شانه سهر به جیهانی کرکه کاره یه، (که جغار یه کی داگیرساندوو و قه تره قه تره ده به ت به ئاو). به کاربردنی جغار له بری جگهره، لانه دانه له و ئه نتمایه که زمان ده قده که هه یه تی به ساد یه جیهانی ئاخوتنی شاعیره. دوا دیمه نی ئه م که به یه و شه گه لی (گان و هه حه بهوون و ته کان) گهر به شه و ی ئه به تراکت و ریان بگرین ده بنه هه ی ناهه بهوون له ده قده که و دوا جازیش که خه ش ده کات به له کدانه و ی نادرستی و به به حورمه تی به ژن. به مام له سیاقی ده قده که و له ی به وانیت، ده بینیت که ئه و وشانه گوزارشته کی ئه بوویان هه یه و ده لاله تن له سه ره

مہ دلوولہ کی تر کھٹویش دہی ئا بووری چینہ کی تر (بہرژوازی) ی خاوان بہرژوازی وندی جیاوازاں لہ بہرژوازی وندی چینا یہ تی شاعیر ، خوندنہ وہی ہہہہ بہ زمانہ شیعری و لہ کدانہ وہی موجہرہ دانہ ی وشہ لہ دہرہ وہی ہہیکہ لہی دہق، جگہ لہ ناہاہیہوون لہ دہق و زمان و شاعر، بہرہہ مہ کی تری نا بہت۔

تہا بھشی تہرکردنی سکک و
دہفتہر و پھنوسک و
کرینی کتب و فیلمک دہکات
پارککم

ئا ئۆمۈر ئۆتۈپ، ئۇلارنىڭ ئۆزىگە نېمە بولدى؟
ئۇلارنىڭ ئۆزىگە نېمە بولدى؟
ئۇلارنىڭ ئۆزىگە نېمە بولدى؟

ئەم توو بوونە توور بوونەكى ئوۋاى كركار ل دۇنيائى بىر ژوۋاى.
ئاخر ل دۇنيائىك كە ھەزى پار بىياردە ر بىت، كركار ك مەمر و
مەژى بىرەت، چەن دەتوانەت دەستى بگات ب خەونەكانى. چەن ھەقى نىيە
بىت ئەژدادى ئەو خەونانە دەسووتەنم. ئەو كە خەمى پەيدا كەردى
نەنى سەبەننى ھەبەت، ئەيتەر چەن دەتوانەت مەن چەكەيك يەن كۈنجى
قەئەتەك لەگەن دولبەركەكى بىياد بىتە؟ نىزامى سەرمەيەدارى
بەنەنەنە سەنەنە ھەزەران بەكار فەن دەداتە لەوۋارى ژىيەنى
مەمر و مەژىيەو، مەفەكانى كركارەن زەوت دەكەت، بىمەكانىيەن كەم
دەكەتەو، بە كۈرتى كركار بەردەم لەھەرش دەندەنەى بەرژوۋاى
دەيە، لەھەمان كەتەشدا ھەنەكى كۈشەنەيە گەر پەمان وەبەت،
كركار لە بەردەم چەقەى ئەم جەللادە بەنەنەنەمەى سەرمەيە، لەم جەنگە
چىنەيەتەيە، دەبەت دان بە خەيدا بگەت و ھەمەشە نەرم و نەيەن بەت.
غەدەركەكى گەورە ل كركار كەمان (شەغىرەكە) ش دەكەين ئەگەر بەنەنە
ئەو ئەيدەمەى كە بىتە چوۋارچەوۋى توو بوونەكە لەجەى خەيدا نىيە.
نەخەر بە بەوۋاى مەن پەنەبەردەن بە پەراگەتەك زەر لە جەى خەيدا يە،
چۈنەكە پەراگەتەك بەوۋپەيەى پەبەندى يەسە و واتەى فەھەنگە نىيە
پەيۈندى رەستەوخەى بە وتەنەو ھەيە، تەوانەى ئەو مان دەداتە، كە بە
جەندەشەپەكى كەم پەيەركەكى فەراوان دەرەپەن. (۳)

نیو نیو کی کر کارا نہ بڑ
بہ خوار دنی نان وئا گر،
بہ کار کردن لڑ پیلہ ی گ رمی یہ نجا

ژیان ۽ مومن

ههشتا پهمان دهم تن تحمولت هه به
ههرنه به تهر كه متر
ئازار بهترين
ههرنه به چقهكان نتان توندتر بوشهتن
. وگ و شيان چكوشكان نما

لدهخكي ئاوا فلاكهتبار و كار كردن لهر پلهي گهرمي پهنا،
وختكه بهفريش فرياي قوورگي وشك و ناخي سووتاو ناكهوت، ئيتتر
گوزارشتكردن لهم جهههم به ئيديهمي (زيان ههموماني گا)
جوانيكه ده بهخشته به كه پهمكه، بهئهوه بهووكترين ههسته به ئازار
به بهخشته. زيان ههموماني گا ياني زيان ئهمي كركار لهناو
دهزهخي سهرمايه داري توانده وه ههموو خهونهكانمان، لهدهستداني
عاشقهكانمان، نه بينيني خهر و خهشي، تهمن كورتيه. ئهم ههزي
ئهو زمانه به كه حهمي شان به بهئهوه به بهلهته ديوه نهگهتيغهكه ي ئه
ئيديهم ده ربكهوت، به ديوه پهزهتيغهكه ي وه ديم نهكي جوانمان
نيشان ده داته له نايكهساني زيان ئينسانهكاني كه مهمكه. تهجر يد
كردني وشه ي (گان) له ئيديهم كه ي ناو ئهم دهقه، تهفسير كردني ههم
و لهكدانه وه به ديوه نهگهتيغهكه ي وگ پر سه ي جنس و سووكا ي ته به
زن، ناحا بهيوونه له ئيديهم و كاري ئيديهم له زماندا. چونكه
ئيديهم خهشي (ناسكترين و وردترين هه ي وانبهزيه. گهلهكه له وه
كار يگه رتر كه ته راسته وه استه استيهكه ئاشكرا بهكه يته و
بهيهيه). (ع) ئيديهمي (زيان ههموماني گا) كه لهم دهقه دا بهكار
ها توه، پهيوه ندي به سه رجهم ئينسانهكاني كه مهمكه وه هه ي به زن و
پياووه.

جغار بهكم داگيرساندو و
قهتر قهتر ده بهم ئاو
قهتر قهتر له بري فرمهكه
ئارهقه دهكهوته سهر
وه نهكهته كه خهريكه كا ده بهته وه
خهريكه وهسته بانگم بهكه

پهش ئه وه ي ئارهقه ي سينگ
ويشتم وشك بهته وه ،
ئهم دههانه م نووسي
بهبره به نكه كه م تامي سهو بهر بهته
به نكه كه م سهرت بهته ئهش
چونكه ده نكي تاق و تريقي چكوش كاست ئه كا .

لږمخه يا ځايي شاعير ټوونتر د رد ځي وټ و ځي کار ځي ځي هره خوي شاعير ځي و لږ ځي يا ځي ځي ځي و لږ ځي پل ځي ځي رمي پل ځي و ځي ريک ځي سکا ځي لږ د ځي نا ځي دال ځي تيي ځي کاني ځي ځي د ځي و ځي فر ځي لږ ناي ځي کساني د ځي کات، دواي ځي د ځي کاني ځي ځي يان دواي ځي م ځي لږ ځي جی ځي ځي ب ځي زمان ځي سفت ځي ځي نيشان د ځي دات و د ځي ځي و ځي ن ځي و د ځي ځي ن ځي شاندر او ځي ځي ن ځي و شيعر ځي ځي تا ځي و ځي پ ځي پار ځي ي ځي ځي ه ځي قد ځي ست ځي ځي ي ځي تي و ځي بشي ځي ځي ن ځي کي ځي ناساي ځي ناکات، و ځي ر ځي گرت و ځي بتوان ځي د ځي فت ځي ر ځي ک و ځي کت ځي ب ځي و ځي ژم ځي خوار دنيک و ځي پاک ځي ت ځي جگ ځي ر ځي ي ځي کي ځي پ ځي بک ځي ت. ناي ځي بت بيرمان بچ ځي ت ځي ځي ب ځي در ځي ژايي م ځي ژووي زمان و ځي د ځي ب، جگ ځي لږ ځي گ ځي زي ځي ځي يا، زمان توانيوي ځي تي ځي ځي ځي گ ځي گ ځي بگ ځي ځي ت لږ ځي ځاوتن. زمان ځي لږ ځي ن ځي وان هون ځي ر بوون و ځي پ ځي و ځي زمان ځي وانيي ځي کان م ځي ري ځي ځي ځي بدات لږ و د ځي قان ځي ځي لږ دوو تو ځي لاپ ځي ځي کاني م ځي ژوودا ب ځي د ځي قی داه ځي ن ځي ران ځي يان زيندو و يان ن ځي م ځي ر ناوړ د ځي د ځي کړن. زمان ځي لږ ځي د ځي و ځي ت ځي د ځي و ځي م ځي ملان ځي ي ځي ک ځي م ځي ي ځي تي بزووتن ځي و ځي ک ځي م ځي ي ځي تيي ځي کان و ځي ن ځي د ځي ست ځي و ځي ستان ځي ش لږ گوزار شتکردن لږ ځي ځي ون ځي کاني ځي نينسان. شاعير لږ ځي دا ځي گ ځي رچي ناي ځي و ځي ت ب ځي ت ځي ديلي ځي ک ځي توب ځي ندي پ ځي و ځي ر ځي ځي د ځي بي ځي کان، ب ځي ک ځي ځاودان ځي لږ ځي گ ځي و ځي ش ځي کاني، و ځي ناي ځي ځي و ځي ځاوانان ځي د ځي کات، ځي ځي و ځي ځي و ځي م ځي و ځي م ځي فاي ځي تيش پ ځي و ځي د ځي رگيرين. زمان ځي د ځي ق ځي ک ځي ش ځي س ځي رباري ساد ځي ي و سفتي ځي ځي ي، دوور لږ ځي است ځي و ځي ي و ځي واب ځي ست ځي ي د ځي ق ځي ک ځي ب ځي سياس ځي ت ځي و ځي . ځي ن ځي گ ځي س لږ ځي ساي ۱۸۸۵ لږ ځي نام ځي ي ځي کدا ب ځي کاوتسکي د ځي نووس ځي ت (لږ ځي هيچ ځي ووي ځي ک ځي و ځي پ ځي م خراپ ځي نيي ځي چير ځي ک ځي ب ځي ځاواست ځي ياسيدا ب ځي وات، ب ځي م ځي لاي ځي نگر ځي ز ځي ق و ځي ځاواکرا ب ځي باش نازانم.) (۵)

دواچار ځي م ځي شان، ځي و ځي شاعير لږ ځي پ ځي لږ ځي وز ځي ي ځي ځي ځا و ځي پ ځي ت ځي ننشيا ځي ي زمان و د ځي ر ځي ي ځي ي ځي هون ځي ريان ځي ي ساد و جوان ځي لږ ځي م د ځي ق ځي دا و ب ځي وئي ځي و ځي و ځي و ځي ب ځي د ځي ځي ک ځي م ځي ي ځي تي چين ځي ک ځي م ځي ي ځي تيي ځي کان، نيگاي ب ځي يو ځي ت ځي دا ځي شتنی د ځي ق ځي کي ځي د ځي بي (نان و ځي ناگر) ځي ځي ځاوانان لږ ځي گ ځي ي ځي ک ځي م ځي و ځي و ځي ي ځي شيعري و د ځي ر ځي ي ځي ي ځي هون ځي ريي ځي و ځي س ځي رنجي ځي ځي ځي ځي ځي د ځي بي ب ځي لاي ځي ځي اک ځي شا و ب ځي زمان ځي کي ساد و پ ځي لږ ځي وز ځي و تواني شيعر ځي کي ځي کار يي جوان به ځي ن ځي ت ځي و ځي ، ک ځي ځي گ ځي ر لږ ځي س ځي ر ځي ځي م ځي و ځي و ب ځي م ناو ځي ځي ک ځي چينا ځي ي ځي تيي ځي ک ځي کار يي ځي و ځي در ځي ځي ب ځي شيعر ځي کاني بدات، دوور نيي لږ ځي داهاتوودا ب ځي ت ب ځي شاعير ځي کي ځي کار يي ځاوان س ځي بک و ستايي ځي تايي ځي ت ب ځي ځي .

ځي بدو ځي س ځي يمان (م ځي شخ ځي)

يانزي ځي ځي يلوولي ۲۰۲۰

ژبند رکان :

(۱) محمد بـرزان، ناسراو بـحـمـی شـانـ سا ۱۹۹۸ لـشـاری کـرکوک لـ دایکبوو. خوـندکاری پـیـمانگـی هونـرـجوانـ کانی کـرکوک و خاـوـنی گروپی شـانـی دیاـلـگ و چوار ئـزمـوونی شـانـی کردوو کـ لـ نووسین و دـرهـنـانی خـی بوو ، لــبـواری شـعـریشـدا سا کـ زیـاـتر دـنووسـت، هـوـیداو لـ نووسینـ کـانیدا سرووشتیان بـت وکـ تریشـ ناسا بـ هـیچ کـت و بـندک ئازار کانی ئینسان بگـنـد.

(۲) الفن و التصور المادي للتأريخ تأليف جورج بيلخانوف ترجمة جورج طرابيشي من منشورات دار الطليعة للطباعة و النشر بيروت لبنان الطبعة الأولى ۱۹۷۷ م ۴۹.

(۳) ئیدیـم چـشن و پـکـهاتنی لـ زمانی کوردیدا نووسینی شیلان عومـر حوسـن مـبـندی کوردـلـجی چاپـانـی ئـنـج چاپی یـکـم سلـمانی ۲۰۰۹ لاپـ ۷۵

(۴) ئیدیـم لـ زمانی کوردیدا نووسینی جـلال مـحمود عـلی وـزارتی ئـشـبیری و ئـاگـیـانـدن دـزگای ئـشـبیری و بـاوکردنـوی کوردی چاپـانـی حیسام بـغداد ۱۹۸۲ لاپـ ۷.

(۵) مارکسیزم و ئـخـنـی ئـدـبی نووسینی تـری ئیگـتن وـرگـرانی هاوـی یوسفی لـ بـاوکراو کانی خانـی چاپ و پـخـشی ئـنـما چاپـانـی گـنـج چاپی یـکـم سلـمانی ۲۰۱۷ لاپـ ۱۶۰-۱۶۱.